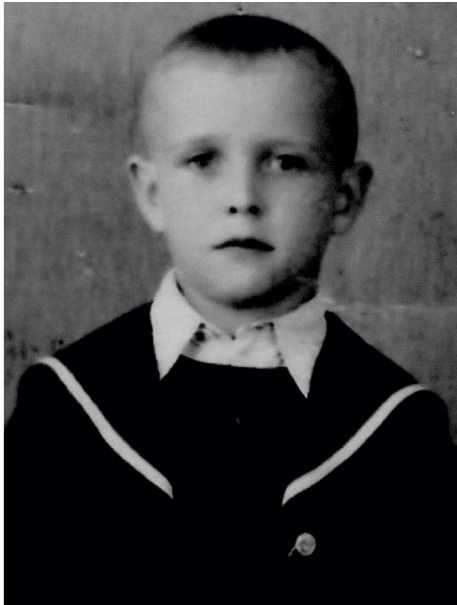

**ВОЛОДИМИР ПЕТРОВИЧ КОВАЛЕНКО –
АРХЕОЛОГ, ІСТОРИК, ПЕДАГОГ**

В одному з інтерв'ю у серпні 2009 р., відповідаючи на питання про першовитоки свого захоплення археологією, В.П. Коваленко згадав, що поштовхом до нього стали історичні романи С.В. Склярєнка «Святослав» та «Володимир», які подарувала підліткові мати. Знайомлячись із цими книгами, хлопчина відчув, за його словами, «поклик предків», за яким він вирушив у мандрівку вглиб століть, що тривала упродовж усього життя...

В.П. Коваленко-школяр. 1962 р.

каря по дереву та слюсаря.

У 1972 р. він вступив на факультет початкового навчання Чернігівського державного педагогічного інституту ім. Т.Г. Шевченка, але вже через три місяці звернувся до ректора з проханням про переведення на історичний факультет: «Історія – це моє покликання. Я завжди мріяв зв'язати своє життя з історією, ще в школі брав участь у роботі історичного гуртка, був старостою історико-краєзнавчого музею школи № 16. У 1970–1972 рр. брав участь у роботі археологічної експедиції Інституту археології АН УРСР, у ряді експедицій Чернігівського історичного музею». Крім того, він зазначив, що «опанувати цикл музичних дисциплін на педфаці не можу, бо не маю відповідних даних». Рішення ректора було позитивним, і вже як студент історичного факультету В.П. Коваленко брав участь в експедиціях Інституту археології АН УРСР, які проводили розкопки на Чернігівщині, Сумщині та Київщині.

Володимир Петрович Коваленко народився 10 квітня 1954 р. у м. Семенівка Чернігівської області в родині військовослужбовця, відтак разом з батьками неодноразово змінював місце проживання – с. Дироватиха Пермської області, Новгород-Сіверський, Семенівка і, нарешті, Чернігів, де він навчався спочатку у середній школі № 16, а потім № 6.

Перше «бойове хрещення» В.П. Коваленко одержав у 1969–1970 рр. у складі археологічних експедицій під керівництвом Г.О. Кузнєцова та М.А. Попудренко, які досліджували курганні могильники поблизу сіл Гущин та Шестовиця, що неподалік від Чернігова. У 1970–1972 рр. він на волонтерських засадах долучився до археологічних розкопок у зоні спорудження каналу Дніпро-Донбас на території Дніпропетровської області, які проводила експедиція Інституту археології АН УРСР на чолі з Д.Я. Телегіним.

Після закінчення школи В.П. Коваленко працював на Чернігівській фабриці музичних інструментів та Чернігівському заводі радіоприладів, де опанував професії то-

В.П. Коваленко в археологічній експедиції. Початок 70-х рр. XX ст.

4-й семестр 1974 навчального року						ДРУГИЙ КУРС							
ТЕОРЕТИЧНИЙ КУРС						ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ							
№ п/п	Назва дисципліни	Кількість год.	Прізвище професора або доцента	Екзамінаційні оцінки	Дата складання екзамену	Підпис екзамінатора	№ п/п	Назва дисципліни	Кількість год.	Прізвище викладача	Відмітки про залік	Дата складання заліку	Підпис викладача
1	Історія СРСР	3	Курба Іванович	Відмінно	5.11.74	Лисенко	1	Англ. мова	34	Чемисенко	Залік	30.11.74	Лисенко
2	Історія сусп.	3	Радченко	Добре	11.11.74	Радченко	2	Радгостівка	16	Пронин	Залік	07.12.74	Радченко
3	Історія України	1	Терещук	Добре	11.11.74	Терещук	3	Математика	16	Пронин	Залік	07.12.74	Радченко
4	Історія Європи	3	Скобко	Добре	19.11.74	Скобко	4	Математика	16	Маслов	Залік	07.12.74	Радченко
5	Історія науки	3	Скобко	Добре	23.11.74	Скобко	5	Фізика	16	Вавілов	Залік	07.12.74	Радченко
6	Історія культури	3	Михайлюк	Добре	27.11.74	Михайлюк	6						
7							7						
8							8						
9							9						
10							10						

Студент Коваленко В.П.
Декан

Курс Коваленко Володимир Федорович
(прізвище, ім'я, по батькові студента)

переведений на 3-й курс факультету Володимир

ДОПУЩЕНИЙ ДО ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ СЕРІЇ

Залікова книжка студента В.П. Коваленка

В.П. Коваленко серед друзів під час археологічної практики на поселенні Заруб. 1974 р.

Заняття у міському клубі «Юний археолог» веде В.П. Коваленко. 1980 р.

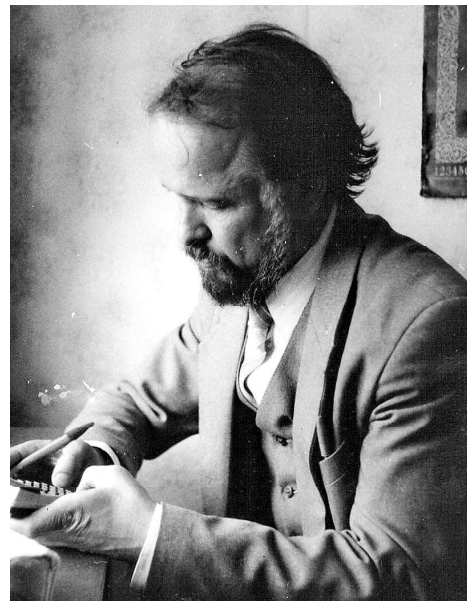

Археологічні дослідження літописного Оргоца (с. Рогоца). 1981 р.

З 1976 р. В.П. Коваленко працював науковим співробітником Чернігівського історичного музею. Протягом 1977–1978 рр. він проходив службу в армії, після закінчення якої повернувся до Чернігівського історичного музею. З його ініціативи у 1981 р. було створено сектор охорони та вивчення археологічних пам'яток, який він очолював до 1986 р. З 1980 р. вів заняття у міському клубі «Юний археолог», який відвідували десятки школярів міста. Деякі з них стали професійними археологами – учнями й співробітниками В.П. Коваленка.

У 1981 р. він закінчив аспірантуру Інституту археології АН УРСР (науковий керівник – акад. НАН України П.П. Толочко), а у грудні 1983 р. успішно захистив кандидатську дисертацію на тему «Походження літописних міст Чернігово-Сіверської землі».

У лютому 1986 р. В.П. Коваленко розпочав науково-педагогічну діяльність у Чернігівському державному педагогічному інституті імені Т.Г. Шевченка (тепер Національний університет «Чернігівський колегіум» ім. Т.Г. Шевченка). Спочатку старший викладач, потім доцент, завідувач кафедри, протягом 1988–1990 рр. – доцент кафедри історії СРСР і УРСР, а з червня 1990 р. – доцент кафедри історії та археології України. Впродовж 1991–1993 рр. навчався в докторантурі Інституту

*В.П. Коваленко за роботою на кафедрі.
Середина 90-х рр. XX ст.*

археології НАН України. У 1994-1999 рр. завідував кафедрою археології та етнографії, а у 1999–2011 рр. – кафедрою історії та археології України.

В.П. Коваленко проводив археологічні дослідження на території літописних міст Чернігово-Сіверської землі – Біловежі, Блистівита, Березого, Бохмача, Всеволожа, Глебля, Гюричів, Листвена, Лутави, Морівійська, Новгорода-Сіверського, Оргоща, Сновська, Сосниці, Стародуба, Уненежа, Хоробора. Це дало можливість не тільки одержати нові матеріали з топографії та планування давньоруських міст, дослідити залишки оборонних, житлових та господарських споруд, встановити рівень розвитку ремесла, а й з'ясувати або уточнити час виникнення багатьох населених пунктів.

Важливе значення для розуміння історичних процесів доби Київської Русі мали результати розкопок, які В.П. Коваленко проводив на давньоруських городищах та могильниках біля с. Гущина (1988 р.), с. Шестовиці (1983–1984 рр., 1998–2012 рр.) і с. Рогощі (1981 р., 1985 р.) Чернігівського та с. Клонів (1985 р.) Ріпкинського районів. За його безпосередньою участю у складі експедиції Інституту археології НАН України (науковий керівник – О.П. Моця) вперше було майже повністю розкопано давньоруське селище біля с. Автуниці Городнянського району (1987–1996 рр.). Під керівництвом В.П. Коваленка були досліджені церква Спаса початку XIII ст. у Новгороді-Сіверському (1981–1983 рр.), храм першої половини XIII ст. по вул. Сіверянській у Чернігові (1984 р.), унікальна двоповерхова церква Володимира Мономаха XI ст. (1985–1986 рр.) та кам'яна брама князівського двору початку XIII ст. (1985 р.) на Чернігівському дитинці, безстовпна церква на Цитаделі (1989 р.), виявлено скарби давньоруської доби у с. Звеничів і на Чернігівському дитинці (1985 р.).

У 1995 р. В.П. Коваленко започаткував археологічні дослідження на території колишньої гетьманської столиці Батурина. На підставі здобутих матеріалів за безпосередньої підтримки Президента України В.А. Ющенка було частково відновлено укріплення та споруди Цитаделі Батуринської фортеці, що стала одним з найпопулярніших туристичних об'єктів регіону.

Учасники історико-археологічного семінару «Чернігів та його округа в IX–XIII ст.» під час огляду історичних пам'яток Чернігова. 1990 р.

Робоча нарада під час реконструкції Цитаделі Батуринської фортеці. 2008 р.

В.П. Коваленко брав безпосередню участь у розробці проектів охоронних зон багатьох історичних міст і містечок Чернігово-Сіверщини. У процесі підготовки археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури України» по Чернігівській області він відкрив та обстежив понад 500 археологічних пам'яток на території Подесення.

*Вручення урядової нагороди.
м. Батурин. 2009 р.*

У 1992 р. В.П. Коваленко був удостоєний почесного звання «Заслужений працівник народної освіти України», у 2003 р. нагороджений Почесною Грамотою Верховної Ради України, у 2008 р. – орденом «За заслуги» III ступеня.

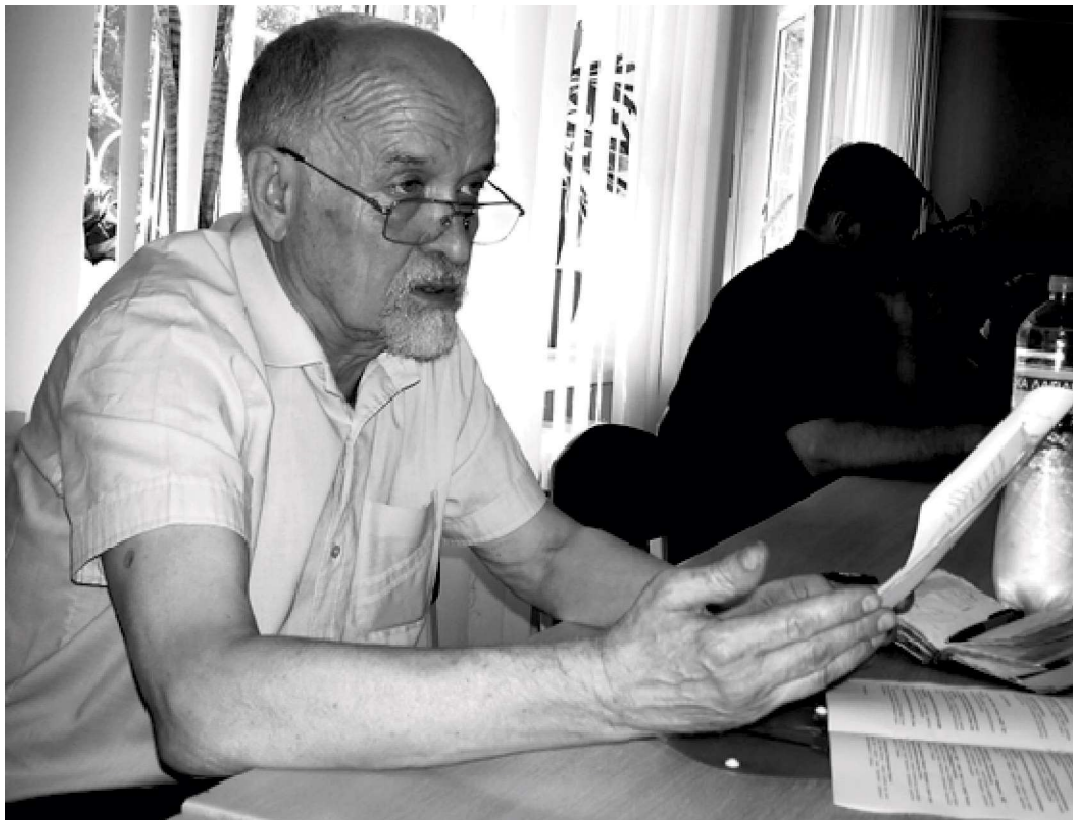
Свій досвід він залюбки передавав молодшому поколінню. Де б не працював В.П. Коваленко, він згуртовував довкола себе фахівців і активізував польові дослідження. У 1979–2012 рр. керував археологічною практикою студентів у складі багатьох археологічних експедицій на теренах Чернігівщини. З його ініціативи протягом 1984–1991 рр. на теренах Чернігово-Сіверщини працював студентський науково-виробничий загін «Археолог», у складі якого здобували вишкіл відомі на сьогодні археологи, музейники та педагоги, які долучилися до вивчення минувшини Подесення, А.Л. Казаков, Є.В. Ногін, В.В. Мултанен, О.Б. Булах, В.Г. Мудрицька,

Г.А. Мудрицький, О.Я. Рахно, Н.О. Гончар-Молочко, Л.В. Яснівська, А.А. Гапієнко, А.Л. Курданов та ін.

В.П. Коваленко був одним із фундаторів Чернігівської федерації історичного фехтування, члени якої у 2002–2012 рр. щорічно проводили на базі Шестовицької археологічної експедиції

за підтримки командування спецпідрозділів танкових бригад з смт Десна та с. Гончарівськ міжнародні фестивалі з історичного фехтування та слов'яно-варязької культури, участь у яких брали численні бійці з клубів України, Білорусії, Росії та інших країн.

У 2001 р. В.П. Коваленко започаткував проведення на базі спочатку Шестовицької, а потім Батуринської археологічних експедицій Міжнародної літньої польової школи молодих археологів, у якій пройшли стажування понад 500 студентів, магістрантів, аспірантів і молодих науковців з понад 40 університетів, музеїв та наукових установ України, ближнього і дальнього зарубіжжя. З його ініціативи було започатковано проведення міжнародної студентської археологічної конференції «Середньовічні та ранньомодерні старожитності Центрально-Східної Європи». Під керівництвом В.П. Коваленка підготували та захистили кандидатські дисертації О.Є. Черненко, В.М. Скороход та О.М. Кравченко. Він пишався своїми учнями: вони «работают на мировом уровне. Я думаю над тем, как вывезти их куда-нибудь в зарубежную экспедицию и показать, что они работают лучше, чем в зарубежных странах».

Виступ В.П. Коваленка на Міжнародній науковій конференції «Печери та монастирі в історії України». Чернігів. Травень 2014.

Загалом В.П. Коваленко значною мірою прислужився створенню у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка регіональної наукової школи в галузі археології. Спектр наукових інтересів В.П. Коваленка був дуже широкий. Його цікавили питання давньоруської та ранньомодерної історії, археології, нумізматики, архітектури, релігії, мистецтва, військової справи. Поважний науковий доробок ученого налічує близько 600 наукових та нау-

ково-популярних публікацій з історії та археології Чернігово-Сіверської землі. В.П. Коваленко був ініціатором проведення історико-археологічного семінару «Чернігів та його округ в IX–XIII ст.» (1985, 1988, 1990 рр.) та польових семінарів в Автуничах (1992 р.) і Шестовиці (2000, 2003, 2006, 2009 рр.), входив до складу редколегій багатьох наукових видань регіону, брав участь у наукових конференціях з історії та археології в Україні, Росії, Білорусі, Литві, Молдові, Польщі, Франції, Німеччині, Румунії, Італії.

У вересні 2019 р. на засіданні міської ради В.П. Коваленку за професійну та громадську діяльність та вагомий внесок у розвиток міста, що сприяло піднесенню його авторитету як на державному, так і на міжнародному рівні, було присвоєно найвищу відвізду територіальної громади – звання «Почесний громадянин міста Чернігова» з врученням Диплому Почесного громадянина міста Чернігова та нагрудного знаку «Почесний громадянин міста Чернігова» (померт-но).

Святослав Коваленко отримує відзнаку батька на засіданні Чернігівської міської ради. Вересень 2019 р.